

Ar yra kas savo gimimą laiko laime?  
Skubu jam arba jai pranešti, kad tokia pat laimė  
yra mirti, ir aš tai žinau.

Aš išgyvenu mirtį su mirštančiaisiais ir gimimą  
su nupraustu naujagimiu, ir netelpu tarp savo  
skrybėlės ir batų,  
Tiriu visokeriopus dalykus, nėra dviejų vienodų  
ir kiekvienas jų geras,  
Žemė gera ir žvaigždės geros, ir jų priedai visi geri.

WALT WHITMAN, „DAINA APIE SAVE“, 7 POSMAS

# *Viljamas*

1960-ŲJŲ VASARIS—1978-ŲJŲ GRUODIS

PIRMAS ŠEŠIAS SAVO GYVENIMO DIENAS Viljamas Voteras buvo ne vienintelis vaikas šeimoje. Jis turėjo trejų metų raudonplaukę sesutę vardu Kerolaina. Begarsiuose mėgėjiškuose filmukuose su Kerolaina Viljamo tėvas atrodė besijuokiantis, Viljamas jo tokio niekada daugiau nematė. Tėvo veidas atrodė atviras ir nuoširdus, o to priežastis aki-vaizdžiai buvo mažoji raudonplaukė mergytė, viename iš filmukų ji kikenė bėgiodama ratais, pasikeltu suknelės sijonu prisidengusi veiduką. Kol naujagimis Viljamas su motina gulėjo ligoninėje, Kerolaina pradėjo karščiuoti ir kosėti. Jiedviem grįžus namo, mergytei lyg ir buvo pagerėję, bet vis dar bjauriai kosėjo, o vieną rytą užėję į jos kambarį tėvai rado ją lovelėje mirusią.

Viljamui augant, tėvai nė žodžiu neužsimindavo apie Kerolainą. Svetainės gilumoje ant staliuko stovėjo jos nuotrauka, ir Viljamas retkarčiais prieidavo prie jos įsitikinti, kad jis tikrai turėjo seserį. Jų šeima persikėlė į mėlynomis

dailylentėmis apkaltą namą kitoje Bostono priemiesčio Niu-tono pusėje, ir tame name Viljamas buvo vienintelis vaikas. Jo tėvas buvo finansininkas, jis iki vėlumos dirbdavo miesto centre. Po dukters netekties vyro veidas liko apniukęs. Viljamo motina svetainėje rūkydavo cigaretes ir gerdavo burboną, kartais viena, o kartais su kaimyne. Ji turėjo prijuosčių su raukinukais kolekciją, pasirišdavo jas gamindama pietus ar vakarienę, ir kaskart, kai kuri nors iš jų susidėmėdavo ar išsitempdavo, labai suirzdavo.

– Gal ruošdama maistą nesirišk prijuostės, – kartą pasakė Viljamas, kai motina išraudusi ir kone ašarodama žiūrėjo į tamsią padažo dėmę ant audinio. – Galėtum užsikišti už diržo virtuvinį rankšluostį, kaip ponია Kornet.

Motina pažvelgė į jį, lyg jis kalbėtų graikiškai. Viljamas paaiškino:

– Ponია Kornet, kaimynė? Su virtuviniu rankšluosčiu už diržo?

Nuo penkerių metų Viljamas leisdavo popietes gretimame parke, eidavo į jį nešinas krepšinio kamuoliu, nes krepšinis, kitaip nei beisbolas ar futbolas, buvo žaidimas, kurį jis galėjo žaisti vienas. Parke buvo apleista lauko aikštelė, krepšys joje dažniausiai būdavo laisvas, ir jis valandų valandas mėtydavo į jį kamuolį, įsivaizduodamas esąs „Celtics“ žaidėjas. Labiausiai mėgo Bilą Raselą, bet, kad būtum Raselas, reikėjo kito žaidėjo, kurį galėtum blokuoti ar nuo jo gintis. Geriausias metikas komandoje buvo Semas Džounsas, todėl Viljamas dažniausiai būdavo Džounsas. Jis bandydavo mėgdžioti tobulus gynėjo metimus į krepšį, įsivaizduodamas, kad aikštelę supantys medžiai yra jį palaikantys sirgaliai.

Kai buvo dešimties, vieną popietę atėjęs į aikštelę rado ją užimtą. Berniukai – gal šeši, maždaug Viljamo amžiaus, – lakstė tarp krepšių vienas paskui kitą ir kamuolį. Viljamas pasisuko eiti šalin, bet vienas iš berniukų šūktelėjo: „Ei, nori žaisti?“ Paskui, nelaukdamas Viljamo atsakymo, pridūrė: „Būsi mėlynųjų komandoj.“ Besidaužančia širdimi Viljamas akimirksniu įsitraukė į žaidimą. Berniukas padavė jam kamuolį, o jis iškart perdavė jį jam atgal, bijodamas mesti į krepšį, nepataikyti ir išgirsti, kad nemoka žaisti. Paskui žaidimas staiga nutrūko, nes kažkam reikėjo eiti namo, ir berniukai iš aikštelės pabiro visomis kryptimis. Viljamas ėjo namo smarkiai tebeplakančia širdimi. Po tos dienos atėjęs į aikštelę nešinas kamuoliu, Viljamas kartais rasdavo joje tuos berniukus. Jie čia lankydavosi be aiškaus tvarkaraščio, bet visada pakviesdavo jį žaisti, lyg jis būtų vienas iš jų. Viljamas visada nustebdavo, nes įprastai vaikai ir suaugusieji žiūrėdavo pro jį, lyg jis būtų nematomas. Tėvai retai į jį pažvelgdavo. Viljamas su tuo susitaikė, jam tai atrodė suprantama: jis buvo nuobodus ir nereikšmingas. Pagrindinis jo bruožas buvo blankumas: smėlio spalvos plaukai, žydros akys ir labai blyški oda, kokią įprastai turi anglų ir airių palikuonys. Viljamas žinojo, kad viduje jis toks pat neįdomus ir išblukęs. Mokykloje jis tylėdavo ir niekas su juo nežaisdavo, bet tie berniukai krepšinio aikštelėje suteikė Viljamui progą pirmą kartą pasijusti kažko dalimi, net neištarus nė žodžio.

Penktoje klasėje jo pradinės mokyklos fizinio lavinimo mokytojas pasakė:

– Matau, popietėmis mėtai į krepšį. Kokio ūgio tavo tėvas?

Viljamas abejingai pažvelgė į jį.

– Nežinau. Normalaus ūgio?

– Gerai, tuomet gali būti įžaidėjas. Turi pasimokyti valdyti kamuolį. Žinai Bilą Bredlį? Tą nerangų vyruką iš „Knicks“? Vaikystėje jis priklijavo prie akinių apačios kartono gabalėlius, kad negalėtų žiūrėti žemyn, nematytų savo kojų. Ir su tais akiniais ant nosies varinėdavo kamuolį šaligatviu pirmyn atgal. Be jokios abejonės, atrodė kaip beprotis, bet puikiai įvaldė kamuolį. Jis tobulai nujaučia, kaip atšoks kamuolys ir kaip nežiūrint jį sugauti.

Tą popietę Viljamas parlėkė namo netverdamas džiaugsmu. Pirmą kartą suaugęs žmogus pažvelgė tiesiai į jį, pastebėjo jį, pamatė, ką jis veikia. Toks dėmesys jam sukėlė kančias. Kol rausėsi rašomojo stalo stalčiaus gilumoje, ieškodamas žaislinių akinių, jį apėmė čiaudulio priepuolis. Jis dukart nuėjo į tualetą, ir tik tada galėjo prie akinių apačios kruopščiai prilipdyti du kartono stačiakampius.

Kaskart, kai susirgdavo ar pasijusdavo neįprastai, Viljamas sunerimdavo, kad mirs. Bent kartą per mėnesį grįžęs iš mokyklos įsirausdavo į patalus, būdamas tikras, kad mirtinai serga. Tėvams nieko nesakydavo, jų namuose buvo uždrausta sirgti. Ypač kosulys laikytas baisia išdavyste. Kai Viljamas persaldavo, jis leisdavo sau kosėti tik užsidaręs drabužinėje, įsikniaubęs veidu į marškinius prisegamais apykaklės kampučiais, kuriuos vilkdavosi į mokyklą. Išbėgęs į lauką su kamuoliu ir akiniais, jis juto, kaip per pečius ir nugarą perbėga pažįstamas nerimas, tik dabar neturėjo laiko ligoms, neturėjo laiko baimei. Jautė, lyg paskutinė jo tapatybės dėlionės dalelė būtų įkritusi į savo vietą. Berniukai iš krepšinio aikštelės jį pripažino, taip pat ir fizinio lavinimo mokytojas. Gal Viljamas nenumanė, kas jis toks, bet pasaulis jam pasakė: jis yra krepšininkas.

Fizinio lavinimo mokytojas davė Viljamui daugiau patarimų, kurie padėjo jam tobulinti kitus įgūdžius. „Kai giniesi, stumk kitus vaikus pečiais ir užpakaliu. Teisėjai to nelaiko pražanga. Spurtuok: greiti žingsneliai, ir atimi iš priešinin-ko kamuolį.“ Viljamas tobulino perdavimo judesį, kad galėtų mesti kamuolį geriausiems žaidėjams parko aikštelėje. Norėjo žaisti ir žinojo, kad, padėdamas kitiems berniukams tobulėti, bus labiau vertinamas. Išmoko, kur reikia bėgti, kad puolėjai turėtų erdvės mesti į krepšį. Uždengdavo priešininkus, kad žaidėjai galėtų pasirinkti savo mėgstamiausius metimo būdus. Po sėkmingų rungtynių berniukai plekšnodavo Viljamui per nugarą ir visada norėdavo jį turėti savo komandoje. Toks pripažinimas numaldė kai kurias vidines Viljamo baimes: krepšinio aikštelėje jis žinojo, ką turi daryti.

Pradėjęs lankyti vidurinę mokyklą, Viljamas jau žaidė taip gerai, kad pateko į mokyklos komandą. Jis buvo metro septyniasdešimt septynių centimetrų ūgio žaidėjas. Ilgos treniruočių su akiniais valandos atsipirko: komandoje jis geriausiai varėsi kamuolį ir neblogai įmesdavo į krepšį iš vidutinio nuotolio. Jis išmoko pagauti atšokusį kamuolį, tuo atsverdamas komandos kamuolio praradimus. Viljamas puikiai perduodavo kamuolį, ir, kai jis būdavo aikštelėje, komandos draugai galėjo džiaugtis geresniu asmeninio žaidimo rezultatu. Komandoje jis buvo vienintelis pirmametis, ir kai vyresni komandos draugai rinkdavosi išgerti alaus namo rūsyje pas tą, kurio tėvams tai nerūpėjo, jo niekada nepakviesdavo. Komandos draugai išsižiojo iš nuostabos, kai po pirmųjų mokslo metų Viljamas per vasarą ištyso trylika centimetrų. Pradėjęs augti jo kūnas tarsi nebepajėgė sustoti, ir jis baigė vidurinę būdamas dviejų metrų keturių centimetrų

ūgio. Negalėdamas privalgyti tiek, kad spėtų su augimu, jis tapo bauginamai liesas. Kai rytais įlinguodavo į virtuvę, motina visada išsigąsdavo, ir kaskart, kai jis eidavo pro šalį, paduodavo jam ko nors užkąsti. Jai atrodė, kad kiti ją kaltina dėl sūnaus liesumo, nes ji turėjo jį maitinti. Tėvai retkarčiais ateidavo pažiūrėti jo komandos krepšinio rungtynių ir mandagiai sėdėdavo tribūnose – taip, lyg aikštelėje nieko nepažintų.

Tose rungtynėse, kai Viljamas puolė gaudyti atšokusio kamuolio ir pastumtas išlėkė į viršų, tėvų nebuvo. Krisdamas jo kūnas persisuko, ir jis nerangiai trenkėsi į grindis dešiniu keliu. Kelio sąnarys sugėrė visą smūgį ir visą Viljamo svorį. Jis išgirdo, kaip traksteli kelis, ir akis aptraukė migla. Treneris, kuris, regis, turi tik du balso registrus – rėkti ir burbėti, – klykė jam į ausį: „Votersai, tau viskas gerai!?“ Įprastai Viljamas į rėkimą ir į burbėjimą atsakydavo sudėdamas žodžius taip, lyg klaustų, nes niekada nesijautė galintis ką nors teigti. Jis atsikrenkštė. Aplink jį ir jo viduje tyrojo tirštas rūkas, atmieštas kelio skausmu. Atsakė: „Ne.“

Lūžo kelio girnelė, o tai reiškė, kad jis turės praleisti septynias trečiųjų mokslo metų sezono savaites. Du mėnesius Viljamo koja buvo gipsiniame įtvare, o jis vaikščiojo su ramentais. Tai reiškė, kad pirmą kartą nuo penkerių metų amžiaus jis negali žaisti krepšinio. Sėdėdamas savo kambaryje prie rašomojo stalo, Viljamas svaidė popieriaus gniužulus į tolėliau prie sienos stovinčią šiukšlinę. Kartu su trauma užgulę debesis nesitraukė; jo oda atrodė drėgna ir šalta. Daktaras pasakė, kad jis visiškai pasveiks ir galės žaisti paskutinių mokslo metų sezone, bet Viljamas kiekvieną minutę jautė baimę. Apėmė keistas laiko pojūtis. Jautėsi lyg

būtų amžinai įkalintas tame gipse, toje kėdėje, tuose namuose. Pradėjo manyti, kad ilgiau taip nebeišters, negali ilgiau tūnoti tame sulaužytame kūne. Prisiminė seserį, kaip Kerolainą išėjo. Galvojo apie jos išėjimą, kurio nesuprato, bet, laikrodžiui skaičiuojant minutes, troško būti išėjęs. Už krepšinio aikštelės ribų iš jo nėra jokios naudos. Niekas jo nepasiges. Jei jis išnyks, atrodys, lyg niekada nebūtų gyvenęs. Niekas nekalbėjo apie Kerolainą, niekas nekalbės ir apie ją. Kai Viljamo koja pagaliau buvo išvaduota iš gipso ir jis vėl galėjo bėgioti ir mėtyti kamuolį į krepšį, rūkas ir mintys apie išnykimą atsitraukė.

Dėl gerų pažymių ir kaip perspektyvus krepšininkas Viljamas gavo pluoštą stipendijų pasiūlymų iš koledžų, turinčių pirmame divizione žaidžiančias krepšinio komandas. Buvo dėkingas už stipendijas, nes tėvai niekada nesakė, kad apmokės jo studijas, ir dar todėl, kad jos jam atrodė kaip krepšinio garantas. Viljamas norėjo išvažiuoti iš Bostono – niekada nebuvo nuvykęs toliau nei šimtą penkiasdešimt kilometrų nuo miesto centro, bet drėgnas pietinių valstijų karštis jį erzino, – todėl pasirinko Čikagos Šiaurės Vakarų universiteto stipendiją. 1978 metų rugpjūčio pabaigoje jis geležinkelio stotyje atsiveikino su tėvais, pabučiavo motiną ir paspaudė ranką tėvui. Kai jo delnas prigludo prie tėvo delno, Viljamą aplankė keista mintis, kad gal niekada nebepamatys savo tėvų, nes jie visada turėjo tik vieną vaiką, ir tas vaikas buvo ne jis.

KOLEDŽE PILDYDAMAS STUDIJŲ PLANĄ Viljamas pasirinko istorijos paskaitas. Jautė poreikį užkamšyti pasaulio tvarkos pažinimo spragas, ir manė, kad istorija gali atsakyti

į iškylančius klausimus. Jam patiko, kad tas mokslas žvelgia į atskirus įvykius ir mato jų sąsajas. *Jei* nutiko tai, *tuomet* nutiko šitai. Niekas nevyksta be priežasties, todėl buvo galima rasti ryšį tarp Austrijos erchercogo nužudymo ir pasaulinio karo. Koledžo gyvenimas buvo pernelyg naujas, kad būtų nuspėjamas, ir Viljamas, eidamas triukšmingu bendrabučio koridoriais ir sumušdamas delnais su džiugiai jį sveikinančiais studentais, iš visų jėgų stengėsi neprarasti pusiausvyros jausmo. Jis skyrė savo dienas mokslams bibliotekoje, treniruotėms krepšinio aikštelėje ir paskaitoms. Kiekvienoje iš tų vietų žinojo, ką turi daryti. Auditorijoje iš lėto susmukdavo ant kėdės, atsiversdavo bloknotą, ir profesoriui pradėjus kalbėti pajusdavo, kaip jo kūnas su palengvėjimu atsipalaiduoja.

Per paskaitas Viljamas beveik nekreipė dėmesio į kitus studentus, bet Džulijos Padavano Europos istorijos seminare nebuvo galima nepastebėti, nes jos veidą apimdavo pasipiktinimas, kai ji savo klausimais varė iš proto profesorius, senyvą anglą, rankoje gniaužantį didžiulę nosinę. Jos ilgi garbanoti plaukai lyg užuolaidos siūravo aplink švytintį veidą, kai klausdavo: „Dėstytojai, mane domina, kokį vaidmenį čia atliko Klementina. Ar tiesa, kad ji buvo pagrindinė Čerčilio patarėja?“ arba „Galėtumėt paaiškinti karo metų kodų sistemą? Kaip konkrečiai ji veikė? Norėčiau pamatyti pavyzdį.“

Per paskaitas Viljamas niekada nekalbėdavo, o po paskaitų nesikreipdavo į profesorius. Jis manė, kad studentai turi tylėti ir sugerti į save kiek įmanoma daugiau žinių. Pritarė dėstytojo nuomonei, kad ta garbanė, kuri dažnai pertraukdavo jį savo klausimais, nors šie neretai būdavo įdomūs ir Viljamui, elgiasi nemandagiai. Rimtos auditorijos audinį

kuria įdėmiai klausantys studentai ir profesorius, dėstantis savo išmintį kaip atsargiai vyniojamą žodžių kilimą. Toji mergina tame audinyje badė skyles, lyg nenumanytų apie jo egzistavimą.

Vieną popietę, po paskaitos, Viljamas apstulbo, kai ši išdygo šalia jo ir tarė:

– Labas. Aš Džulija.

– Viljamas. Labas.

Turėjo atsikrenkšti. Ko gero, tai buvo pirmieji jo tą dieną ištarti žodžiai. Mergina žvelgė į jį plačiomis rimtomis akimis. Jis pastebėjo, kad saulėje jos kaštoniniai plaukai nušvisdavo medaus spalvos sruogelėmis. Ji atrode švytinti – išoriškai ir vidujai.

– Kodėl tu toks aukštas?

Žmonės dažnai ką nors pasakydavo apie Viljamo ūgį. Jis žinojo, kad jam užėjus į kambarį visus nustebindavo jo ūgis, ir daugelis jautėsi lyg privalantys tarti žodį. Keliskart per savaitę jis išgirsdavo: „Koks oras ten, viršuje?“

Bet Džulija to paklausė įtariai, o jos veido išraiška jį prajuokino. Jis sustojo ant tako, įstrižai kertančio didžiąją universitetinio miestelio aikštę, jai irgi teko sustoti. Viljamas retai juokdavosi, ir jam sudilgčiojo plaštakas, lyg šios būtų atgijusios po deguonies bado. Jis jautėsi lyg maloniai kute-namas. Vėliau, kai prisimins tą akimirką, Viljamas supras, kad ją pamilo kaip tik tada. Arba, tiksliau, tada ją pamilo jo kūnas. Ten, vidury aikštės, tos keistos merginos dėmesys supurtė jį juoku iki giliausių kūno kampelių. Nuobodulio ir neryžtingumo išvarginto Viljamo kūno nervai ir raumenys iššovė šventiniais fejerverkais, pranešdami, kad vyksta kažkas svarbaus.

– Ko juokiesi? – paklausė Džulija.

Jis beveik užgniaužė juoko priepuolį.

– Prašau, neįsižeisk, – ištare.

Ji linktelėjo suirzusi.

– Neįsižeidžiau.

– Nežinau, kodėl esu toks aukštas, – atsakė, bet slapta tikėjo pasiekęs tokį ūgį savo valios pastangomis. Rimtas krepšininkas turėtų būti bent metro devyniasdešimt dviejų, ir Viljamas šito troško taip, kad kažkaip metė iššūkį savo genams. – Žaidžiu koledžo krepšinio komandoje.

– Bent jau deramai jį išnaudoji, – ištare mergina. – Gal ateisiu pažiūrėti rungtynių. Šiaip nesidomiu sportu, čia ateinu tik į paskaitas. – Ji nutilo, paskui, lyg drovėdamasi, skubiai pridūrė: – Namuose gyventi taupiau.

Džulija liepė Viljamui užsirašyti jos telefono numerį į istorijos bloknotę ir nuėjo, kai jis sutiko kitą vakarą jai paskambinti. Tam tikra prasme atrodė nesvarbu, jis ją pamilo ar ne. Ten, aikštės vidury, ta mergina, regis, nusprendė, kad jie bus pora. Vėliau ji jam prisipažins jau daug savaičių per paskaitas jį stebėjusi ir jai patikę, kad jis dėmesingas ir rimtas. „Ne toks kvailas kaip kiti vaikinai“, pasakė.

Bet ir sutikus Džuliją, didžiąją dalį Viljamo laiko ir minčių užėmė krepšinis. Mokyklos komandoje jis buvo geriausias žaidėjas ir nusiminė pamatęs, kad universiteto komandoje yra vienas silpniausių. Čia jo ūgis nebuvo išskirtinis, o kiti žaidėjai buvo už jį stipresni. Dauguma jų jau kelerius metus kilnojo svarmenis, ir Viljamą apėmė apmaudas, kad jis nesugalvojo to daryti. Per treniruotes jį lengvai nustumdavo ir pargriaudavo. Todėl jis pradėjo vaikščioti į treniruočių salę, o paskui iki vėlumos likdavo aikštelėje, iš įvairių

kampų tobulindamas metimą į krepšį. Jis buvo nuolat alkanas, tad švarko kišenėse visada turėdavo sumuštinių. Suprato, kad šioje komandoje jam teks būti „darbiniu arkliu“. Gan taikliai perduodavo kamuolį, mėtė į krepšį ir gynėsi, taigi, buvo naudingas, nors ir neišskirtinis atletas. Aikštelėje jis retai klysdavo, ir tai buvo jo vertingiausia savybė. „Aukštas krepšinio intelektas, bet stokoja veržlumo“, pasakė vienas iš trenerių, manydamas, kad jis negirdi.

Pagal stipendijos sąlygas Viljamas turėjo dirbti universitetiniame miestelyje ir iš pasiūlytų darbų sąrašo pasirinko darbą sporto pastate, nes buvo patogų jį derinti su krepšiniu. Paskirtu laiku prisistatė į to didžiulio pastato pusrūsyje įrengtą skalbyklą, ten jį pasitiko prakauli akinuota moteris aukšta afrikietiška šukuosena. Ji papurtė galvą ir pareiškė:

– Tu pasiklydai. Kas tau liepė čia ateiti? Baltieji nedirba skalbykloje. Tavo vieta bibliotekoje ar studentų poilsio centre. Eik.

Viljamas apžvelgė ilgą siaurą patalpą. Vienoje pusėje pasieniui rikiavosi trisdešimt skalbyklių, kitoje – trisdešimt džiovyklių. Kiek matė, ten tikrai nebuvo nė vieno baltojo.

– Ar tai svarbu? – paklausė. – Noriu dirbti šį darbą. Prašau.

Moteris vėl papurtė galvą, jos akiniai ant nosies šoktelėjo, bet jai nespėjus prasižioti, kažkieno ranka pliaukštelėjo Viljamui per nugarą ir sodrus balsas ištare jo vardą. Atsisukęs pamatė kitą pirmakursį iš krepšinio komandos, galiną sunkųjį krašto puolėją Kentą. Kento krepšinio įgūdžių rinkinys buvo Viljamo įgūdžių priešingybė: puikus atletas, teatrališkai dedantis kamuolį iš viršaus, daužantis krepšio lentą ir spurtuojantis kiekvieną aikštelėje praleistą minutę, bet nesuprantantis derinių, dažnai prarandantis kamuolį ir

niekada nežinantis, kur stovėti ginantis. Žiūrėdamas, kaip Kentas bėgioja po aikštelę, treneris griebdavosi už galvos, ko gero, besisukančios dėl tokio neatitikimo tarp jaunuolio fizinio potencialo ir jo padriko, greito žaidimo.

– Sveikas, – ištare Kentas. – Ir tu čia dirbi? Ponia, jei leistumėt, aš jį pamokysiu, kas ir kaip.

Kentas apdovanojo rūsčią moterį plačia žavia šypsena.

– Gera, tebūnie taip. Tu juo pasirūpinsi, o aš apsimesiu, kad jo čia nėra, – tarė ji sušvelnėjusi.

Nuo tada Viljamas su Kentu derino savo pamainas skalbykloje taip, kad dirbtų kartu. Jie skalbė šimtus visų komandų rankšluosčių ir uniformų. Daugiausia vargo būdavo su futbolininkų uniformomis, kurias dėl kvapo ir giliai įsigėrusių žolės dėmių reikėdavo apdoroti specialiu dėmių valikliu, įtrinant jį į audinį. Viljamas su Kentu kiekvienam skalbimo proceso žingsniui sukūrė savitą ritmą; kad viskas vyktų greitai ir veiksmingai, jie dirbo taip, lyg tėtų krepšinio treniruotę. Tą laiką išnaudojo aptarinėdami derinukus ir svarstydami, kaip jų komanda galėtų žaisti geriau.

Vieną popietę, kai jie lankstė milžinišką rankšluosčių krūvą, Viljamas tarė:

– Bus taip: gynėjas pradeda puolimą, perduoda kamuolį gynėjui, puolėjas atbėga nuo užtvaros palei galinę liniją, o gynėjas stato užtvarą centrui.

Jis nutilo, kad įsitikintų, ar Kentas seka jo mintį.

– Jei kamuolys keliauja centrui, lengvasis krašto puolėjas bėga į kampą, kitas puolėjas išsisuka nuo užtvaros, o gynėjas atitveria silpnąją pusę.

– Atitverdamas atitveriantįjį.

– Būtent. O jei centras perduoda kamuolį puolėjui, derinys kartojamas.

– Pernelyg nuspėjama! Treneris nori, kad mes vis kartotume tą patį...

– Bet jei viską atliksime teisingai, gynyba mūsų nesusabdys net ir žinodama, kas nutiks, ypač jei mes...

– Žmonės, jūs kalbat nesąmones, – pasakė vaikinai prie gretimų džiovyklės. – Aš žiūriu krepšinį ir nė velnio nesusprantu, ką jūs čia tauškiat.

Kentas su Viljamu plačiai nusišypsojo. Pabaigę pamainą, jie nuėjo į salę, kurioje buvo gerokai vėšiau, ir mėtė kamuolį į krepšį.

Kentas buvo iš Detroito, garsiai reiškė savo nuomonę apie visus NBA žaidėjus ir komandas, ir dažnai nutildavo vidury sakinio, kad pasijuoktų iš kokio nors kvailo sąmojo, kurie lyg popieriniai lėktuvėliai skraidė po persirengimo kambarį. Treneris nuolat aprėkdavo jį už kvailiojimą per treniruotes, Kentas atsiprašydavo, bet po penkių minučių vėl darydavo tą patį. „Pagrindai!“ – be paliovos griaudėjo treneris.

Kentas tvirtino esąs „Medžiko“ Džonsono giminaitis – šis studijavo Mičigano valstijos universitete, paskutiniame kurse, ir per ateinančią atranką užtikrintai turėjo patekti į NBA pirmu šaukimu. Kentas taip lengvai su visais susidraugaudavo – visi jį mėgo, – kad Viljamas negalėjo atsistebėti, kodėl jis nutarė leisti laiką su juo. Vienintelė galima priežastis buvo ta, kad jo ramybė Kentui teikė galimybę vadovauti jų draugystei. Daugiausia kalbėdavo Kentas, ir Viljamas pamazų suprato, kad jis pasakoja savo gyvenimo istorijas tikėdamasis, jog ir Viljamas papasakos savąsias. Išgirdęs apie Kento senelės leukemiją – ir kaip šeimoje visi apstulbo, nes

ji tvirtino gyvensianti amžinai, ir buvo tokia tvirta, kad visi ja patikėjo, – Viljamas prisipažino Kentui parašęs tėvams tik vieną laišką ir per Kalėdų atostogas liksiantis koledže.

Po ilgos vakarinės treniruotės, kai jie lėtai žingsniavo per tylią aikštę maudžiančiais raumenimis, Kentas tarė:

– Kartais turiu sau priminti, kad visai nesvarbu, pasodins mane treneris ant suolelio ar apstaugs už tai, kad jam nepatinka mano gražus žaidimas. Aš studijuosiu mediciną, ir jis niekaip nesutrukdytų mano ateičiai.

Viljamas nustebo.

– Tu būsi gydytojas?

– Šimtu procentų. Dar nesugalvojau, kokios srities, bet sugalvosiu. O ką tu veiksi baigęs koledžą?

Viljamas jautė, kaip šąla jo pirštai. Buvo lapkričio pradžia, ir įkvėptas oras plaučiuose atrodė kaip ledinis. Viljamas nesvarstė apie gyvenimą po koledžo, jis suprato tyčia nusukantis akis nuo ateities. Norėjo atsakyti, žaisiu *krepšini*, bet žinojo nesąs toks geras, kad krepšinis galėtų tapti jo darbu, o Kento klausimas tik patvirtino, kad ir jis nelaiko Viljamo ganėtinai geru.

– Nežinau, – atsakė.

– Tada pradėk apie tai galvoti, – patarė Kentas. – Esi gabus. Mes dar turime laiko.

„Aš gabus?“ – sukluso Viljamas. Už krepšinio aikštelės ribų nematė jokių savo gabumų.

Vieną penktadienio vakarą gruodžio pradžioje Džulija atėjo pažiūrėti krepšinio rungtynių. Pamačius ją tribūnose Viljamo akis aptraukė migla ir jis perdavė kamuolį varžovams.

– Ei, – suriko Kentas, aikštelėje pralėkdamas pro Viljamą, – ką čia išdarinėji?

Po krepšiu Viljamas dukart perėmė kamuolį, ir tai persvėrė rungtynes „Wildcats“ naudai. Per puolimą jis ties triušio linija atmušęs kamuolį į grindis pasiuntė jį neuždengtam puolėjui kampe. Prieš pat pertrauką tarp kėlinių Kentas suriko:

– Supratau! Atėjo tavo mergina! Kur ji?

Po rungtynių – kai „Wildcats“ laimėjo, o Viljamas jas sužaidė geriausiai iš visų sezono pradžios rungtynių, – jis užlipo į tribūnas pas Džuliją. Tik priėjęs arčiau pamatė, kad ji sėdi su trimis mergaitėmis, kurios atrodo kaip ji. Visos jos turėjo tokius pat vešlius garbanotus plaukus iki pečių.

– Čia mano seserys, – pasakė Džulija. – Atėjom tave *skautinti*. Juk tai krepšinio kalba, tiesa?

Viljamas linktelėjo ir – po tiriamais keturių mergaičių žvilgsniais – staiga suvokė, kokios trumpos jo kelnaitės ir kokie ploni jo berankoviai marškinėliai.

– Mums patiko, bet žaidimas atrodo varginantis, – ištare viena iš jauniausią atrodančių mergaičių. – Nemanau, kad per visą gyvenimą esu prakaitavusi tiek, kiek tu čia. Aš Sesilija, o čia mano sesuo dvynė Emelina. Mums keturiolika.

Emelina su Sesilija jam draugiškai nusišypsojo, o jis nusišypsojo joms. Džulija ir kita šalia jos sėdinti sesuo tyrinėjo jį lyg brangakmenį vertinančios juvelyrės. Nebūtų nustebęs, jei kuri nors iš krepšio būtų išsitraukusi didinamąjį stiklą ir prisidėjusi prie akies.

– Atrodei toks galingas... ten, aikštelėje, – ištare Džulija.

Viljamas išraudo, Džulijos skruostai irgi nusidažė rausvai. Jis matė, kad ši graži mergina jo trokšta, ir negalėjo patikėti savo sėkme. Dar niekada nė viena nėra jo norėjusi. Mielai būtų ją apkabinęs seserų akivaizdoje, visos arenos

akivaizdoje, bet tokie drąsūs poelgiai nebuvo jam įprasti. Todėl stovėjo permirkęs prakaitu, o Džulija vėl prabilo.

– Čia mano sesuo Silvija, – pasakė. – Aš esu vyriausia, bet tik dešimt mėnesių.

– Malonu susipažinti, – ištarė Silvija.

Jos plaukų atspalvis buvo tamsesnis nei Džulijos ir ji buvo smulkesnė, ne tokių gundančių iškilumų. Ji nesiliovė tyrinėjusi Viljamą, o Džulija švytėjo lyg puošnią plunksnų uodegą išskleidęs povas. Taip stovėdamas Viljamas pamatė, kaip ant iškilios Džulijos krūtinės prisisegė glaudžiai aptemptos palaidinės saga. Kol ji pastebėjo ir susitvarkė, jis spėjo pamatyti jos rožinę liemenėlę.

– O kiek tu turi brolių ir seserų? – paklausė Emelina arba Sesilija. Jos nebuvo identiškos dvynės, bet Viljamas vis tiek jų neskyrė. Tokia pati rusva oda, tokie patys šviesiai kaštoniniai plaukai.

– Brolių ir seserų? Nė vieno, – atsakė Viljamas, nors ir pagalvojo apie įrėmintą raudonplaukės mergytės nuotrauką tėvų namų svetainėje.

Džulija jau žinojo, kad jis yra vienintelis vaikas šeimoje – tai buvo vienas pirmųjų jos klausimų per pirmąjį jų pokalbį telefonu, bet kitos trys mergaitės atrodė komiškai sukrėstos.

– Tai siaubinga, – pasakė Emelina arba Sesilija.

– Turėtume pasikviesti jį vakarienės į mūsų namus, – pasakė Silvija, o seserys pritariamai linktelėjo. – Jis atrodo toks vienišas.

Taip ketvirtą studijų mėnesį koledže Viljamas rado pirmą merginą ir naują šeimą.

# *Džulija*

1978-ŲJŲ GRUODIS-1981-ŲJŲ LIEPA

UŽPAKALINIAME KIEME – PENKIŲ METRŲ PLOČIO ir penkių su puse metro ilgio stačiakampyje, apjuostame medine tvora – Džulija žiūrėjo į motiną, kasančią paskutines sezono bulves, kaip tik tuo metu, kai turėjo ateiti Viljamas. Ji žinojo, kad jis ateis laiku ir jį įleis kuri nors iš seserų. Viljamas turbūt sutriks, susitikęs su jos tėvu, kuris paklaus, ar jis moka mintinai kokią nors eilėraštį, ir su be paliovos kalbančiomis ir nenustygstančiomis Emelina ir Sesilija. Silvija dar buvo darbe, bibliotekoje, todėl jis išvengs jos tiriamo žvilgsnio. Per tas kelias minutes Viljamas geriau susipažins su seserimis ir jų tėvu – Džulija troško, kad jis pamatytų, kokie jie mieli, – ir dar labiau susijaudins pamatęs, kaip *ji* įžengia į kambarį. Šeimoje Džulija garsėjo savo įspūdingais pasirodymais, nors tai buvo tik visada tinkamai parinktas laikas. Kitiems šeimos nariams tai nerūpėjo. Vaikystėje Džulija sukdamasi įskriedavo į svetainę ar virtuvę, sušukdama: „Tadam!“

Ką Viljamas pagalvos apie jų namuką, išpraustą tarp tokių pat žemų mūrinukų 18-oje gatvėje? Padavanų šeima gyveno Pilzene, darbininkų rajone, pilname imigrantų. Šonines pastatų sienas puošė spalvingos freskos, o vietos parduotuvėje, be anglų kalbos, galėjai išgirsti šnekant ispaniškai ar lenkiškai. Džulija nerimavo, kad jų rajonas ir jos šeimos namai Viljamui pasirodys nuskurę. Plėvele užklota gėlėto gobeleno sofa. Medinis Nukryžiuotasis ant sienos. Šventųjų moterų paveikslai šalia pietų stalo. Kai būdavo suirzusi, Džulijos motina žiūrėdavo į jas, garsiai tardama jų vardus, lyg maldaudama išgelbėti ją nuo šitos šeimos. *Šv. Adelaidė, šv. Agnietė, šv. Kotryna Sienietė, šv. Klara Asyžietė, šv. Brigida iš Kildero, šv. Marija Magdalietė, šv. Filomena, šv. Teresė Avilietė, šv. Marija Goreti*. Visos keturios Padavanų šeimos mergaitės tuos vardus mokėjo geriau už rožinį. Šeimos vakarienės įprastai baigdavosi tėvo deklamuojamomis eilėmis arba motinos kartojamais šventųjų vardais.

Džulija drebėjo. Ji buvo be palto, lauke buvo penki laipsniai šilumos, bet dauguma čikagiečių sakydavo, kad nešalta, jei oro temperatūra nenukrisdavo žemiau nulio.

– Jis man patinka, – ištarė motinos nugarai.

– Ar jis girtuoklis?

– Ne. Jis krepšininkas. Ir puikus studentas. Ruošiasi studijuoti istorijos magistrantūroje.

– Ar jis toks pat protingas kaip tu?

Džulija susimąstė. Akivaizdu, Viljamas protingas. Jo smegenys veikė. Jis užduodavo klausimus, iš kurių būdavo aišku, kad jis stengiasi ją suprasti. Tačiau jo intelektas nepasireiškė tvirta nuomone. Jam patiko klausimai, bet jis abejojo savo atsakymais, taigi, jį galima „lipdyti“. Kelis kartus Viljamas

kartu su Džulija ruošėsi paskaitoms Lozano bibliotekoje, vos per porą kvartalų nuo Padavanų šeimos namų. Bibliotekoje dirbo Silvija, tai buvo populiari vietos gyventojų susitikimų vieta, bet ruoštis joje paskaitoms reiškė, kad Viljamui teks vėlai vakare visą valandą važiuoti atgal į savo bendrabutį. Kai jie planuodavo savaitgalius, jis visada sakydavo: „Darykim, ką tu nori daryti. Tu geriau sugalvoji.“

Iki tų Viljamo krepšinio rungtynių Džulija niekada nesusimąstydavo apie fizinį intelektą. Nustebė, kad Viljamo ir jo komandos žaidimas ją taip sujaudino. Ji pamatė jo jėgą, kurios jis nerodė už aikštelės ribų: Viljamas įsakmiai rėkavo komandos draugams, savo stipriu aukštu kūnu neprileisdavo varžovų prie krepšio. Džulija nesidomėjo sportu ir nesuprato žaidimo taisyklių, bet jos dailusis vaikiną spurtavo, šokinėjo ir sukosi su tokia fizine jėga ir tokia sutelkta energija, kad ji užklupo save galvojančią: *taip*.

– Jis rimtas žmogus, – atsakė Džulija. – Rimtai žiūri į gyvenimą, kaip ir aš.

Rouz atsistojo. Ją pamatęs svetimas žmogus gal būtų nusijuokęs, bet Džulija buvo pripratusi prie motinos aprangos. Darbui darže Rouz apsivilkdavo persiūtą beisbolininko uniformą, o galvą prisidengdavo tamsiai mėlynu sombreru. Visus tuos drabužius ji parsinešė iš gatvės. Jų kvartale gyveno vieni italai, bet rajono gatvės buvo pilnos meksikiečių šeimų, ir tą skrybėlę po *Cinco de Mayo* šventės Rouz išsitraukė iš kažkieno šiukšlių konteinerio. Beisbolininko aprangą ji įsigijo po to, kai už dviejų namų gyvenantis Frenkas Čėcionė įniko į narkotikus ir metė vidurinės mokyklos beisbolo komandą. Rouz buvo užsidėjusi didžiules jo kojų apsaugas, o prie krūtinės apsaugos prisisiuvusi plačias kišenės daržo

įrankiams. Ji atrodė lyg pasiruošusi kažkokiam žaidimui, tik neaišku, kokiam.

– Vadinasi, ne protingesnis už tave.

Rouz nukėlė nuo galvos sombrerą ir persibraukė ranka per plaukus – jie buvo tokie pat garbanoti kaip dukters, tik su žilomis sruogomis. Ji nė iš tolo nebuvo sena, bet jau kadais nutarė nebešvęsti savo gimtadienio, paskelbusi asmeninį karą bėgančiam laikui. Džulijos motina apžvelgė sodo lysves. Liko nukasti tik bulves ir svogūnus. Didžiausias Rouz darbas dabar buvo paruošti daržą žiemai. Vienintelis neužsodintas plotas buvo siauras takelis tarp augalų ir į tolimą kairį kiemo tvoros kampą atremtos baltos Švenčiausiosios Mergelės skulptūros. Rouz atsiduso.

– Manau, tinka ir taip. Aš milijoną kartų protingesnė už tavo tėvą.

Džulija suprato, kad „protingas“ yra kebli sąvoka: kaip būtų galima tai įvertinti, ypač kai nė vienas iš tėvų nestudijavo koledže, – bet motina buvo teisi. Džulija matė Rouz nuotraukas – gražutė, tvarkinga ir šypsanti tame pačiame darželyje santuokos su Čarliu pradžioje. Bet motina galiausiai nusivylė vedybiniu gyvenimu, siautėsi tuo nusivylimu taip, kaip vilkdavosi tuos juokingus daržininko drabužius. Jos didžiulės pastangos pastūmėti savo vyrą į kokį nors finansinį stabilumą ir sėkmę geso nepasiekusios tikslo. Dabar namas buvo Čarlio erdvė, o daržas – Rouz prieglobstis.

Dangus blausėsi, oras šalo. Atėjus šalčiams jų kvartalas nuščius, bet šįvakar jis klegėjo, lyg tardamas savo paskutinius žodžius: tolumoje garsiai juokėsi vaikai, senoji ponia Čecionė treliavo savo kiemelyje, prieš užsikurdamas triskart sukosėjo motociklas.